

Nacionālās attīstības padomes sēde

Ministru kabinetā, Ministru prezidentu zālē

Rīgā

2015.gada 4.jūnijā

Sēdi vada

Ministru prezidente **Laimdota Straujuma**

Piedalās:

Nacionālās attīstības padomes locekļi un to pilnvarotie pārstāvji:

J.Endziņš – Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs

K.Gerhards – vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs

M.Kučinskis – Saeimas Ilgtspējīgas attīstības komisijas priekšsēdētājs

L.Meņģelšone – Latvijas Darba devēju konfederācijas ģenerāldirektore

D.Reizniece-Ozola – ekonomikas ministre

M.Seile – izglītības un zinātnes ministre

V.Stūris – Valsts Prezidenta kancelejas vecākais ekonomikas konsultants

E.Baldzēns – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības priekšsēdētāja vietnieks (*P.Krīģera pilnvarots pārstāvis*)

B.Bāne – Finanšu ministrijas valsts sekretārs (*J.Reira pilnvarota pārstāve*)

O.Kokāne – Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēža padomniece (*A.Jaunsleiņa pilnvarota pārstāve*)

Citi dalībnieki:

Ilze Skrodele (MPB)

Ieva Kustova (LDDK)

Jānis Hermanis (LDDK)

Līga Kļaviņa (FM)

Armands Eberhards (FM)

Edgars Šadris (FM)

Kārlis Eņģelis (FM)

Raimonds Aleksejenko (EM)

Linda Austere (IzM)

Pēteris Vilks (PKC)

Valters Bolēvics (PKC)

Elīna Krūzkopa (PKC)

Iveta Ozoliņa (PKC)

Ieva Kārkliņa (PKC)

Protokolē:

Irīna Žemaitė-Dziceviča (PKC)

Sēdi sāk plkst. 10:00

1. NAP2020 Tautas saimniecības izaugsmes prioritāte

(ziņo: Pārresoru koordinācijas centra vadītājs P.Vilks)

P.Vilks: prezentācija „PKC_NAP_040615”.

Izsakās: L.Straujuma, L.Meņģelšone, V.Stūris, D.Reizniece-Ozola

Padome nolemj:

1. pieņemt zināšanai Pārresoru koordinācijas centra ziņojumu;
2. pieņemt L.Meņģelšones iesniegto vēstuli ar LDDK redzējumu un priekšlikumiem par uzņēmējdarbības vidi, uzņēmējdarbības attīstību un investīcijām (skat. protokola pielikumā)

2. Eiropas Savienības fondu 2014.–2020.gada plānošanas perioda ieviešana

(ziņo: Finanšu ministrijas valsts sekretāres vietnieku ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda jautājumos A.Eberhards)

A.Eberhards: prezentācija „FM_NAP_040615”.

Izsakās: L.Meņģelšone, D.Reizniece-Ozola, M.Seile, V.Stūris, K.Eberhards, L.Straujuma, B.Bāne, K.Gerhards

Padome nolemj: pieņemt zināšanai Finanšu ministrijas ziņojumu.

3. Informācija par uzņēmējdarbības vidi un uzņēmējdarbības attīstības instrumentiem un investīcijām vidēja termiņa perspektīvā

(ziņo: Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra vietnieks Raimonds Aleksejenko)

R.Aleksejenko: prezentācija „EM_NAP_040615”.

Izsakās: D.Reizniece-Ozola, L.Meņģelšone, M.Seile, M.Kučinskis, L.Straujuma, K.Gerhards, J.Endziņš

Padome nolemj: pieņemt zināšanai Ekonomikas ministrijas ziņojumu.

4. Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras sagatavotā informācija par uzņēmējdarbības vidi, uzņēmējdarbības attīstību un investīcijām

(ziņo: Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras valdes priekšsēdētājs J.Endziņš)

J.Endziņš: prezentācija „LTRK_NAP_040615”.

Izsakās: L.Straujuma, D.Reizniece-Ozola, L.Meņģelšone, M.Seile, E.Baldzēns, M.Kučinskis

Padome nolemj: pieņemt zināšanai Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras ziņojumu.

Pēc visu Nacionālās attīstības padomes sēdē sniegto ziņojumu uzklausišanas, kā arī ņemot vērā padomes locekļu izteiktos viedokļus un priekšlikumus, padome nolemj:

1. Turpmākajās sēdēs izvērtēt konkrētas jomas, kurās jāuzlabo valsts konkurētspējas sniegums, lai, identificējot problēmjautājumus un pieņemot lēmumus par nepieciešamajām reformām, sasniegtu NAP 2020 noteiktos valsts attīstības mērķus;
2. Uzdot Pārresoru koordinācijas centram publicēt informāciju par NAP2020 rādītāju izpildes progresu Pārresoru koordinācijas centra mājaslapā, tādējādi nodrošinot sabiedrībai iespēju seko līdzi rezultātu izpildes progresam;
3. Nākamajā Nacionālās attīstības padomes sēdē izskatīt uzņēmējdarbības vides attīstības problēmjautājumus, kas saistīti ar tieslietu sistēmas darbību;
4. Uzdot Ekonomikas ministrijai līdz 2015.gada 19.jūnijam apzināt un apkopot uzņēmēju organizācijām aktuālus problēmjautājumus, kas ir saistīti ar tieslietu sistēmas darbību, un iesniegt tos Pārresoru koordinācijas centram;
5. Aicināt Nacionālās attīstības padomes locekļus līdz 2015.gada 19.jūnijam iesūtīt Pārresoru koordinācijas centram problēmjautājumus un identificētās tieslietu sistēmas darbības nepilnības, kas atstāj negatīvu ietekmi uz valsts konkurētspēju;
6. Uzdot Pārresoru koordinācijas centram līdz 2015.gada 29.jūnijam apkopot Ekonomikas ministrijas un Nacionālās attīstības padomes locekļu iesniegtos problēmjautājumus un nosūtīt tos Tieslietu ministrijai, lai sagatavoto šo jautājumu izskatīšanai nākamajā Nacionālās attīstības padomes sēdē;
7. Pieaicināt uz nākamo Nacionālās attīstības padomes sēdi tieslietu ministru.

Saskaņošanas procesā netika panākta vienošanās ar Valsts Prezidenta kancelejas vecāko ekonomisko konsultantu V.Stūri par Nacionālās attīstības padomes sēdes protokola lēmuma daļas 2.punktu. Atbilstoši 2014.gada 21.janvāra Ministru kabineta noteikumu Nr.38 „Nacionālās attīstības padomes nolikums” 21.punktam protokolam tiek pievienots V.Stūra atšķirīgais viedoklis par protokola lēmuma daļu, aicinot 2.punktu izteikt šādā redakcijā: „2. Uzdot Pārresoru koordinācijas centram, Finanšu ministrijai un citām atbildīgām institūcijām regulāri sagatavot, atjaunot un publicēt informāciju par NAP2020 rādītāju izpildes progresu Pārresoru koordinācijas centra mājaslapā, tādējādi nodrošinot sabiedrībai iespēju seko līdzi rezultātu izpildes progresam”.

Sēdi slēdz plkst. 12:15

Ministru prezidente

L. Straujuma

Protokolēja

I. Žemaite-Dziceviča

Sagatavoja:

I.Žemaite-Dziceviča, 67082972
Pārresoru koordinācijas centra konsultante
irina.zemaite@pkc.mk.gov.lv

15.06.2015

Rīga, 2015. gada 4. jūnijs, Nr.2-9/105

Ministru prezidentei
Laimdotai Straujumai

Par uzņēmējdarbības vidi, uzņēmējdarbības attīstību un investīcijām

Ļoti cienījamā Ministru prezidentes kundze!

Latvijas Darba devēju konfederācijas (*turpmāk tekstā - LDDK*) vārdā paužu gandarījumu par Padomes darba kārtību, kurā paredzēta diskusija par uzņēmējdarbības vidi, uzņēmējdarbības attīstību un investīcijām.

LDDK uzskata, ka šie jautājumi ir izšķiroši Latvijas tautsaimniecības ilgtspējīgai attīstībai, tostarp Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam (*turpmāk tekstā - NAP*) nosprausto mērķu sasniegšanai. LDDK vēlas vērst Jūsu uzmanību uz to, ka Latvijā turpmākajos gados var būtiski palēnināties tautsaimniecības izaugsme, ja netiks paplašināti uzņēmumu aktīvi (iekārtas, mašīnas, ēkas, būves u.c.) un nodrošināta labvēlīga vide investīciju piesaistei un turpmākas attīstības finansēšanai.

Mūsaprāt, par galvenajiem potenciālajiem jaunu aktīvu finansēšanas avotiem ir uzskatāmi:

- 1) Uzņēmumu peļņa un pašu kapitāls. Pēdējo gadu laikā ir būtiski uzlabojušies Latvijas uzņēmumu peļņas rādītāji, kas ļāvuši uzlabot arī pašu kapitāla īpatsvaru bilancēs. Tomēr šie resursi ļauj tikai daļēji finansēt investīcijas, kuras nepieciešamas tālākai attīstībai;
- 2) Kredītiestāžu aizdevumi. Latvijas kredītiestādes izsniedz jaunus aizdevumus uzņēmumiem – to kopējais apjoms 2014.gadā bija 630 milj. €. Tomēr kopējais uzņēmumiem izsniegto kredītu atlikums ir turpinājis samazināties kopš 2009.gada. Kredītiestādes saskata vairākus šķēršļus, kas kavē finansēt uzņēmējdarbību – tostarp, joprojām augstu potenciālo aizņēmēju kredītrisku, zemu pašu kapitāla īpatsvaru, kā arī dažādus juridiskos riskus;
- 3) Ārvalstu tiešās investīcijas. Latvijas ārvalstu tiešās investīcijas pēdējo gadu laikā ir turpinājušas palielināties, 2014.gada beigās sasniedzot 12 miljardus €. Tomēr piesaistīto investīciju apjoma ziņā galvenais līderis starp Baltijas valstīm ir Igaunija (16 miljardi €). Jāatzīmē arī, ka investīciju palielinājums Latvijā pēdējos gados ir sasniegts galvenokārt uz nekustamā īpašuma pirkumu rēķina, kamēr investīciju atlikums saimnieciskajā darbībā vairs nav palielinājies jau kopš 2013.gada. Ārvalstu investīcijas Latvijā šobrīd būtiski ierobežo ģeopolitiskie riski, kas ir strauji palielinājušies apkārtējā reģionā. Tomēr pastāv arī vairāki citi – Latvijai specifiski – faktori, kas aizkavē ienākošās investīcijas, jo ir saistīti ar sliktāku uzņēmējdarbības vidi Latvijā, salīdzinot ar kaimiņvalstīm.

LDDK uzskata, ka lielākais investīciju pieauguma potenciāls turpmākajos gados ir sasniedzams uz kredītiestāžu aizdevumu un ārvalstu tiešo investīciju rēķina. Mūsaprāt, šiem abiem finansēšanas avotiem ir kopēji kavējošie faktori, kuri turpmāk būtu jānovērš.

LDDK saskata vairākus faktorus, kas ir svarīgi uzņēmējdarbības vides uzlabošanai un investīciju piesaistīšanai:

1. Darbaspēka nodokļi

Latvijā ir augstāki darbaspēka nodokļi, salīdzinot ar kaimiņvalstīm. Nodokļu maksājumu apjoms, kas attiecas uz līdzvērtīgu nopelnīto neto mēneša algu, Lietuvā ir vismaz par 25€ (gadā – par 300€) zemāks, Igaunijā – vismaz par 40€ (gadā – par 500 €) zemāks nekā Latvijā uz vienu strādājošo. Turklāt, pieaugot atalgojuma līmenim minētā nodokļu maksājumu atšķirība ar kaimiņvalstīm pieaug vairākkārtīgi. Šāds modelis būtiski mazina motivāciju ieguldīt Latvijā augstākas pievienotās vērtības nozarēs ar augstu atalgojuma īpatsvaru kopīgajās izmaksās.

LDDK rosina:

- 1) Konsekventi ievērot likumā noteikto virzību uz iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmes samazināšanu par vienu procentpunktu 2016.gadā.
- 2) Turpināt darba nodokļu likmju samazināšanu arī 2017.gadā un vēlākajos gados, līdz tas sasniedz konkurētspējīgu līmeni.
- 3) Nabadzības un nevienlīdzības mazināšanai neizmantojot nodokļu instrumentus, kas vēl vairāk mazina Latvijas darba nodokļu konkurences spēju Baltijā augsta atalgojuma sektorā un vienlaikus palielina nevienlīdzību starp zema un augsta nabadzības riska grupām (piemēram, diferencēts neapliekamais minimums), kā arī palielina administratīvo slogu.

2. Elektroenerģijas izmaksas un pieejamība

Latvijā elektroenerģijas cenas industriālajiem patērētājiem ir augstākas nekā Ziemeļu valstīs (t.sk., Igaunijā). Latvijas uzņēmumu konkurētspējai (jo īpaši – energointensīvajās nozarēs) ir svarīgi, lai elektrības cenas būtu līdzvērtīgas iepretim pārējām reģiona valstīm. Saskaņā ar Pasaules bankas „Doing Business” indeksu, Latvija 189 pasaules valstu starpā ieņem 23.vietu, savukārt elektrības pieejamības ziņā - tikai 89.vietu valstīm, kas ir viszemāk novērtētais no šajā indeksā novērtētajiem Latvijas parametriem.

LDDK rosina:

- 1) Definēt konkrētus pasākumus Ekonomikas ministrijas „Enerģētikas attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam”, kas tiktu īstenoti, lai mazinātu elektroenerģijas cenas Latvijā.
- 2) Mērķtiecīgi strādāt pie enerģijas savienojumu ar Ziemeļvalstīm izveides, secīgi plānojot un aprēķinot nepieciešamos ieguldījumus un konkrētus termiņus, kad savienojumi tiks izveidoti.
- 3) AS „Sadales tīkli” risināt problēmas ar elektrības plūsmas pārrāvumiem, izstrādāt kompensāciju mehānismu uzņēmējiem vietās, kur pārrāvumi ir regulāri, un pārskatīt elektrības pieslēgumu izmaksu politiku, mazinot pakalpojumu saņēmējam ierīkošanas izmaksas – piemēram, šīs izmaksas dalot starp pakalpojuma saņēmēju un „Sadales tīkliem”.

3. Administratīvais slogs

NAP 2020 noteiktās prioritātes "Tautas saimniecības izaugsme" sasniegšanai noteikta nepieciešamība nodrošināt Latvijas produktu un pakalpojumu konkurētspējas un eksporta apjomu palielināšana, ko iespējams panākt, ja tiek nodrošināta "izcila uzņēmējdarbības vide – prognozējama, saprātīga un atbalstoša jebkuram uzņēmējam". Saskaņā ar OECD vērtējumu, Latvijā administratīvais slogs uzņēmējdarbībai ir augstāks nekā vidēji citās OECD valstīs.

LDDK rosina nodrošināt, lai :

- 1) uzņēmējdarbību uzraugošo institūciju resursu izmantošana tiktu īstenota nediskriminējošā veidā, piemērojot principu, ka sākotnēji tiek dots laiks neprecizitātes vai pārkāpuma novēršanai, un tikai otrreizēja pārkāpuma gadījumā tiek piemērots sods;
- 2) uzraudzība nav vērsta uz legālā biznesa pārbaudēm un soda naudas piemērošanu par pārregulētas sistēmas neprecīzu ievērošanu;
- 3) uzraugošo iestāžu darbība neapdraud legālo uzņēmējdarbību (liels sodu apmērs; sodi par kļūdīšanos nedrīkst būt instruments budžeta ieņēmumu palielināšanai!);
- 4) galveno uzraugošo institūciju pārstāvji Padomē ziņo, kas tiks darīts, lai no savas puses atbalstītu uzņēmumus un lieki uzņēmējus netraucētu ar informācijas pieprasīšanu, pārbažu veikšanu utt.;
- 5) institūciju plānos tiktu palielināts plānoto konsultāciju uzņēmumiem skaits un samazināts sodu piemērošanas gadījumu skaits. Nepieciešams ieviest principu, ka pārbaudošās institūcijas darbinieka novērtējuma un arī prēmēšanas mēraukla ir nevis soda piemērošana, bet gan kvalitatīvu konsultāciju sniegšana uzņēmuma kļūdas vai pārkāpuma novēršanā;
- 6) institūcijas pārskatītu savas kompetences ietvaros esošo regulējumu un rosinātu atteikties no normām, kuras sarežģī uzņēmējdarbības veikšanu;
- 7) uzņēmējiem būtu iespēja vērsties ar sūdzībām par institūciju patvaļu vai bezjēdzīgām pārbaudēm un nodrošināt, ka pēc ziņošanas pret viņiem netiks vērstas represijas;
- 8) nodrošināt, ka pirmos divus gadus pēc uzņēmuma dibināšanas, uzņēmējdarbību uzraugošās institūcijas galveno akcentu savā darbībā liek uz uzņēmumu konsultēšanu, sniedzot atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanas stadijā. Tādu pašu atbalstu sniedz arī uzņēmumiem, kuri uzsāk jaunu darbības veidu (uzņēmējdarbība jaunā nozarē);
- 9) valstiskā līmenī jāmaina attieksmi pret uzņēmējdarbību, ne tikai deklaratīvi, bet arī ikdienas darbā, uzraugošajām institūcijām un kontrolējošiem dienestiem pārorientējoties no sodīšanas uz palīdzēšanu, izglītošanu un atbalsta funkciju nodrošināšanas maksimāli ātri un ērti uzņēmējam.

4. Tieslietu sistēma

Stabila un droša tiesu sistēma ir viens no galvenajiem kritērijiem, lai valstī ienāktu investīcijas un uzņēmēji nebaidītos ieguldīt.

Uz tiesiskās vides nestabilitāti un nesakārtotību norāda kā vienu no būtiskākajiem šķēršļiem arī kreditēšanas attīstībai. Globālajā konkurētspējas reitingā Latvija novērtēta īpaši vāji tajos konkurētspējas rādītājos, kas raksturo tiesisko vidi (piemēram, "efektivitātē strīdu risināšanā" Latvija ieņem 117. vietu; salīdzinājumam - Igaunija ierindojusies 39. vietā, bet Lietuva - 96. vietā).

Arī saskaņā ar Pasaules bankas „Doing Business” indeksu, Latvijai ir salīdzinoši zemāks vērtējums pozīcijās, kas saistītas ar tiesisko regulējumu – mazākuma investoru aizsardzības jomā (49.vieta) un maksātnespējas procesa jomā (40.vieta).

Pastāv vēl vairākas problēmas:

- Garš lietu izskatīšanas ilgums tiesās. No ES dalībvalstīm Latvija pēc šī rādītāja ir 16. vietā.
- Tiesu uzticamība, pēc kuras Latvija ir 61. vietā starp 144 pasaules valstīm. Tas ir saistīts ar tiesneša amatu kandidātu vērtēšanas procesu un tiesnešu darba kontroles mehānismu.
- Nesamērīgi augsti zvērinātu tiesu izpildītāju tarifi.

LDDK rosina:

- 1) Pilnveidot tiesneša amatu kandidātu vērtēšanas procesu un tiesnešu darba kontroles mehānismu;
- 2) Samazināt zvērinātu tiesu izpildītāju tarifus.

5. Kvalificēta darbaspēka pieejamība

Latvijā ir ierobežots darbinieku piedāvājums ar vidējo profesionālo kvalifikāciju (īpaši mašīnbūves, metālapstrādes un citos tautsaimniecības attīstībai būtiski svarīgos sektoros). Pēc pamatskolas mācības vidējā līmenī neturpina 5% jauniešu, tikai 34.4% jauniešu turpina mācības profesionālās izglītības iestādē (2014.gada dati), pēc vidusskolas mācības neturpina 20%. Savukārt mūžizglītībā piedalās tikai 5.9% Latvijas iedzīvotāju (salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 10.6% - personu īpatsvars vecumā no 25 līdz 64 gadiem, kas pēdējās 4 nedēļās apguva formālo vai neformālo izglītību, 2014, Eurostat). Tas nenodrošina kvalifikācijas līmeņa atjaunošanos un darbaspēka konkurētspējas uzturēšanu starptautiskā mērogā.

Tāpat arī pastāv disproporcija darbaspēka piedāvājumā un pieprasījumā augstākā līmeņa kvalifikāciju grupā: humanitāro un sociālo zinātņu speciālistu skaits 2020.gadā būtiski pārsniegs pieprasījumu, pieprasījums pēc inženierzinātņu un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju speciālistiem ievērojami pārsniegs piedāvājumu, jo pārāk maz jauniešu studē ražošanas tehnoloģijas, matemātiku, kā arī vērojama attiecīgo speciālistu novecošanās darba tirgū.

Kvalificēta darbaspēka pieejamība kopumā ir viens būtiskiem iemesliem, kāpēc Latvijā neienāk ārvalstu investīcijas augstākas pievienotās vērtības nozarēs, kuri būtu arī lielāks atalgojuma līmenis.

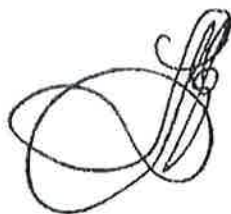
LDDK rosina:

- 1) jārisina kvalificēta darbaspēka trūkuma jautājums vidējā un ilgtermiņā, īpaši ņemot vērā jau notikušo un joprojām notiekošo iedzīvotāju emigrāciju no Latvijas un atsevišķiem reģioniem. Jāpievērš uzmanība atsevišķu profesiju grupu emigrācijai, izzinot galvenos iemeslus un rosinot pasākumus darba tirgus sakārtošanai kopā ar nozari apvienojošām organizācijām.
- 2) Palielināt profesionālo kvalifikāciju ieguvušo skaitu – pēc pamata izglītības un pēc vidējās vispārējās izglītības, šim mērķim piemērojot karjeras atbalsta sistēmu.
- 3) Radīt stimulus un lielākas iespējas iedzīvotāju dalībai mūžizglītībā, kā arī darba devēju ieguldījumu stimulēšanai darbinieku attīstībā, piemēram, palielinot iedzīvotāju ienākuma nodokļa attaisnoto izdevumu daļu.
- 4) Nepieciešams palielināt jauniešu skaitu, kas studē ražošanas tehnoloģijas, matemātiku, IT, rosinot interesi par eksaktajiem un dabaszinātņu mācību priekšmetiem un uzlabojot sekmes tajos jau kopš pamatskolas.

LDDK apliecina ieinteresētību un gatavību sadarboties, lai uzlabotu uzņēmējdarbības vidi, kā arī sekmētu investīcijas, kas nodrošinātu Latvijā ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi.

Ar cieņu,

Ģenerāldirektore

Līga Meņģelsone